

is, hogy első párizsi utamról hazatérve milyen következtetésre jutottam: annak a kiruccanásnak nem 2009 tavaszán, hanem valamikor 1968 táján kellett volna bekövetkeznie, miután az egyetemet elvégeztem. A dévai csángó magyaroknál tartott író-olvasó találkozó során hangzott el a hetvenes évek elején, miután az Amerikai Egyesült Államokból frissen hazatért Sütő Andrást és Domokos Gézárt ottani elményeikről faggatták: „Nekünk nem

Amerikában, hanem idehaza vannak elvégezni valóink...”

Ami engem illet: Amerikában is találtam munkát magamnak. Hogy az előkészületben lévő szülőföld-szociográfiámat (*Pegazus a háztetón*) a Homoród mentiek múlt század eleji kirajzásával gazdagíthassam.

Cseke Péter

Budahelyi Tibor

szobrászművész (Feldbach, Ausztria, 1945. február 1.)

Géplakatosként szakérettségizett 1962-ben, 1966–1982 között a Csepeli Képzőművészeti Szabadiskolában mestere Buna Konstantin, Misch Ádám. Húsz éven át dekorációs a Csepeli Vas- és Acélöntödében. Szerepet vállalt a Királdi Alkotótelep, a Győri Nemzetközi Képzőművészeti Szimpózium és Grafikai Biennále szervezésében, majd 1996–98 között a Zalaegerszegi Nemzetközi Alkotótelep művészeti vezetője. Több mint 250 kiállítást szervezett és rendezett.

Tagság szakmai szervezetekben: MAOE, Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, szobrász- és éremművészeti szakosztály; Magyar Szobrász Társaság; Symposium Társaság; Folyamat Társaság; Magyar Üvegművészeti Társaság; Csepel Képzőművészeti Egyesület. A dunaszerdahelyi Kortárs Magyar Galéria kurátora.

Egyéni kiállításai voltak 1979 óta hazai helyszínek (Százhalombatta, Budapest, Dunaújváros, Paks, Nyíregyháza, Kiskunhalas, Érd, Győr, Tatabánya, Pécs, Kaposfüred, Sopron, Kapolcs, Zalaegerszeg, Balassagyarmat) mellett a norvégiai Altában, a németországi Sindelfingenben is. 2005-ben életmű-kiállítás volt (1975–2005) a Csepel Galériában, Budapesten. Legfrissebben a szlovákiai Dunaszerdahelyen, a Múvelődési Centrumban állított ki.

Munkácsy Mihály-díjat kapott 1996-ban. Számos munkáját díjazták, 2000-ben FIDEM Grand Prix-re érdemesítették (Weimar, Németország), és Szobrászokoszorú-díjra (Budapest). Idén megkapta Dunaszerdahely díszpolgári címét.

Budahelyi

Suhai Pál

költő, műfordító, tankönyvíró, esszéíró (Bezenye, 1945. február 4.)

Születésem története história és legenda egyszerre. A háború családi krónikája és személyes vízióm. Elképzelem vidékről felköltözött, pesti lakásukban éppen hogy megkapaszkodó, s onnan mindjárt ki is bombázott szüleimet, anyámat, a fiatalasszonyt, akit a vak előrelátás ekkor a paksi családi házba visszaküld,

a nagycsalád oltalmába, s akit félelme innen is kerget tovább, s fut a közelgő front elől, egyenesen a bizonytalanba – míg én, valahol útbán, a nyugati széleken megálljt nem parancsolok neki, és bezenyei jóemberek áldásos közreműködésével – egy kissé bizony meggondolatlanul – világra nem kívánkozom. Gondolom, a lángos csillog sem maradt el: a sztalinorgonák akkor szokásos tűzijátékával. Végül újabb menekülés, de most már hazafelé, Paksra, lovas kocsin, zabrálásokkal, kidöglő lovakkal. Nagyszüleim házában volt a szovjet csapatok postája, a nagy kavarodásban eleinte engem is valamiféle csomagnak hittek, és félretettek a többi közé – aztán mégiscsak öröm. És újabb szorongatások: beszolgáltatás, apám orosz fogságban, akkor még nem tudtuk: malenkij robot. (Eine kleine Zeitmusik.) Pár kis év, már az én életemben: első hat évem. Várákozás, aggodás, remények, s a nagy csalódás: apám megjövedele. Egy idegené. El kellett fogadnom. Belső emigráció. S felnövekedve, immár belülről a sürgető parancs megbéké-

lésre, elfogadásra. Egy életen át. Haláláig és tovább.

Dédnagyapám jó módú borkereskedő volt, virilista, a század elején autó vitte a szekszárdi megyegyűlésre. Én már egészen más körülményeket tapasztaltam, de az egykori gazdagság, a polgári jólét még megmaradt a család tudatában – annál nehezebb

volt megélni a szegénységet. Ráadásul nagyszüleim kuláklistára kerültek, és csak nehezen tudták teljesíteni a „beadást”. Az ötvenes évek közepén, amikor nagyszüleim meghaltak, maradék vagyonuk feloszlott anyám és öt testvére között, el kellett adni a családi házat, amelyben addig laktunk – kiköltöztünk a település szélére, egy földes, szoba-konyhás házba. Apám hazaérkezése után még egy évig rendőri felügyelet alatt állt, addig nem hagyhatta el Paksot. Az év leteltével az akkori Sztálinvárosban kapott munkát. Eredetileg kárpitós volt, a fogságban kitanulta a lakatosszaktmát, élete végéig annál maradt. Így lett osztályellenségből sztahanovista.

Sokszoros ellentmondások között nőttem fel tehát, ehhez még hozzájárult, hogy anyám katolikus, apám evangélikus volt. Ezekbe a kérdésekbe apám nem nagyon szólt bele, de úgy gondolta, anyám elkényeztetett a távollétében, és neki kell férfit nevelnie belőlem. Ez számos konfliktushoz vezetett. Ellentmondásos volt az iskola is, ahol rendes marxista nevelésben

részesültünk, az első tanító nénim viszont már az anyámat is tanította, tehát nyilván nem azt gondolta, amit az ötvenes évek elején mondania kellett. Ez a sok különböző hatás mind ott kavargott bennem – talán ezek tették a gyermeket, ha igaz, gondolkodó emberré.

Egyik nagynéném Uzdon, egy Tolna megyei faluban volt tanítónő. (Petőfi négyökrös szekere innen indult és ment Borjádra, a Sas-kúriába.) A nagynénémnél töltött vakációk emlékezetesek maradtak. A „tanító néni” unokaöccseként kézről kézre adtak a parasztnénikék, minden jóval elláttak. E nyaralások során megtapasztalhattam az igazi falusi életet. De az értelmiségi létformából is ízelítőt vehettem, ekkor még groteszk, bár kreatív módon: nagynéném írógépén pötyögtethettem a betűket. Itt került először kezembe Ady Összes verseinek kötete is, valahogy ezzel is megperzselődtem.

Pakson végeztem a gimnáziumot, jó tanuló voltam, Pestre határozott elképzeléssel jöhöttem. A bölcsészkar magyar-történelem szakára iratkoztam. Az egyetem elvégzése után három évig a TIT-ben dolgoztam, majd egy épületgépészeti szakmunkásképzőben magyartanári állást vállaltam. A nyolcvanas évek elején kerültem át a Vas utcai kereskedelmi szakközépiskolába, ahol egykor Szerb Antal tanított. Ekkor még érezhető volt a két iskola közötti színvonalkülönbség. Mára ez a különbség, ha a mostani szakközépet az akkori szakmunkásképzővel hasonlítom össze, szinte el is olvadt – nem egyszerűen az iskola helyi sajátosságai, hanem az egész társadalom értékrendjének megváltozása miatt.

A szakoktatásban való szerepvállalásommal egyenesen a „frontvonalra” kerültem, de ennek mégiscsak

sokat köszönhetek, hiszen éppen a békaperspektíva itteni távlatával kerülhettem közel azokhoz a többnyire befelé megélt, de szinte folyamatos konfliktusokhoz, amelyeket teoretikus beállítottságom és az e tekintetben meglehetősen szűkös körülmények ütközése provokált, s amelyek, úgy tűnik, a felnőtt valóságismeretének és tűrőképességének edzéséhez még szükségesnek bizonyultak. És még valami: e homályos zóna világosságára a magamfajtájúak közül kevesen pályáztak, így azután se tolakodnom, se hajbókolnom nem kellett az érvényesülésért. Itt a magam szerény és függő módján, azt hiszem, mégiscsak a magam ura lehettem. Végül is Németh László tanácsát követve megpróbáltam a gályapadon műhelyemet berendezni.

A történelmi események, mondhatom, komolyan befolyásolták az életemet és gondolkodásomat, és nemcsak a szakma határain belül. Minden nemzedék úgy gondolhatja, vele kezdődik a világ: üres lapra kell írnia. Ma már tudom, az előző nemzedékek teleírják a lapokat, ha az ember kezdeni akar valamit, kénytelen az elődök szövegeit felülírni, akár egy középkori palimpszeszten. A történelmet tehát efféle palimpszesztként képelem: szöveg szöveg hátán. A mai technika azonban lehetővé teszi ezek olvasását is. A történelem kegyetlensége, hogy az előbbi metaforával folytassam, nem csak pesszimizmusra adhat okot, adhatja a reményt is – a szövegek véglegesén nem tűnnek el. A levakart betű átüt, „átvérzi a történelem szövetét”. Bármilyen véres is minden emberi történés, a nemzedékek kénytelenek párbeszédet folytatni egymással. Ember embernek felel.

Így képzelte irodalomtörténetében Babits is a költői hang vonulását. De

régen – némi leegyszerűsítéssel szólna – a korok, korstílusok mintegy bevárták egymást, szép sorban haladtak egymás után – ma a legkülönfélébb irányzatok versengenek egymással a klasszikus modernségtől a neoavantgárdon át egészen a posztmodernig. Ilyen viszonyok között az identitás, az irányzatok valamelyikével való önmeghatározás problémává válik, a babitsi „minden lemondás egy kis halál” értelmében minden választás lemondássá lesz. Mintha az irodalom legújabb kori változásai Borgesszel tartanának, s az idő elágazó ösvényeinek kertjében a fák hangja egyre erőteljesebben szólna: haladni, egyszerűen, minden irányban. A költészet három hangjáról beszélő T. S. Eliot is hasonlókat mond. A meditatív vers, a drámai monológ és a drámai párbeszéd ideáltípusát szembeállítva is arra a következtetésre jut, hogy az igazi költészet polifon: a szerző mindenütt jelen van és mindenütt rejtetik. Ma már – teszem hozzá – e bújócskajáték olyan kifinomult, hogy gyakran az álarcot rejtjük, arc és álarc helyet cserél.

A magam költészetéről félve nyilatkozom. Talán csak álarcokat faragok. Talán csak elrejtőzöm mögéjük, talán csak leteszem őket. Ilyen álarc

lehetne a költöző madaré is. Ezek, köztudomásúlag, csapatban járnak. A rajból-rajtól ki- és lemaradók esélye jóformán semmi. Mégis mindig akadnak ilyenek: télben rekedt gólyák. Pályámra emlékezve ezt a képet szívesen elvállalnám: ha felrepültem, magamban szálltam, a csapat konok alkati törvényei szerint, de (önmagammal is) többnyire szemben. Ez volt az ára – tűnődöm – a megmaradásnak? Az ismerős idegenség, e furcsa besorolhatatlanság? Mely mégis összeköt?

Mindezt éppen tíz éve, hatvanadik születésnapom elé, egyik kötetem utószavaként írtam. Ebből veszem. Utószó ez is, immár egy újabb évtized summájaként. Mi történt mindeközben? Csak ami korábban is. Jóformán semmi és minden. Összeadódás, kivonódás. Egy hosszútávfutó visszatekintése. Barátok, szerelmek, búcsúzások. Testvérek. Társak. Lányom és unokáim. Köteteim. Beérés-beérkezés. Állandó gyorsulásban, gyorsuló zuhanásban az egykor fölhajító föld felé.

Suhai Pál

Soósné Faragó Magdolna

felsőoktatási szakértő, oktatáskutató, pszichológus (Szada, 1945. február 6.)

Előbb az életemről szólnék dióhéjban, ez alapján talán jobban érthető az elmúlt hetven év, sorsunk, sorsom értékelése.

Pécelen, 11 gyermekes nagycsaládban nőttem fel. Anyám tanítónő, apám könyvelő volt. A középiskolát Cinkotán végeztem, az egyetemet pedig – előbb a magyar-pedagógia szakot, majd később a pszichológiát – Budapesten, ahol azóta is élek. 25 évesen mentem férjhez. Férjem gazdaságpszichológus

és szervezetfejlesztési szakember. Lassan 45 éve vagyunk házасok. Három gyermekünk van. Négy éve született meg az első unokánk, két év óta pedig egy másik tündéri kisfiúnak is örülhetünk.

A munkám a felsőoktatáshoz, ezen belül a hallgatók pályaszocializációjához, majd a pedagógusképzéshez kötődött. 1969-től két évtizedig kutató voltam. Az első öt évben munka mellett szereztem meg a pszichológia szakos diplomámat, s szülem az első két gyerekünket is. A második öt évben doktoráltam, s megszületett a harmadik gyerekünk, akit veszélyeztetett terhesként, jobbára fekvé hordtam ki. A harmadik öt évben szereztem meg a kandidátusi fokozatot, a negyedikben lett végre háromszobás (tanácsi) lakásunk, öt lakáscsere után.

1989-ben kerültem az oktatási tárcához, ahol szintén két évtizedet töltöttem el, felét főtanácsosként, a másik felét nyugdíjasként félállásban, közte egy rövid (másfél éves) egyetemi tanszékvezetői intermezzóval. A minisztériumban a tanárképzés tartalmi, majd szerkezeti újjáformálása volt a munkám súlypontja és legnagyobb eredménye is. Önként vállalt feladatként gondozója voltam a hallgatói tanácsadás, a fogyatékos hallgatók támogatási rendszere, különféle mentálhigiénés, egészségfejlesztési projekteknek. Ezzel párhuzamosan többféle főiskolán oktatói, ill. kutatómunkát is végeztem. Publikációim száma a negyven év alatt kb. hetven-nyolcvan tanulmány, emellett három önálló könyvem és két általam szerkesztett tanulmánykötet jelent meg.

Hét éve elütött egy autó, ami az élet értelmének felülvizsgálatára, majd egy régi álmom megvalósítására készítetett: félig újra vidéki lettem. Mostanában a kisunokáim mellett a tavasztól őszig folyamatosan virágzó pihenőkert kialakítása és fényképezése a legnagyobb örömöm.

A fő hobbim a komolyzene. Tudok zongorázni, húsz évig énekeltem kórusokban, énekelni is tanultam. A csúcspont a Budapesti Madrigalkórus volt, amellyel egy hónapos külföldi turnén is részt vettem. De aztán jöttek a gyerekek, és az éneklés abbamaradt. A többi művészeti ág, a kézművesség, lakáskultúra is mindig érdekelt. Régebben kerámiáztam, ma szabok-varrok, barkácsolok.

Az emberi természet, a sorskérdések, a családi, baráti kapcsolatok is nagyon fontosak nekem. Olyannyira, hogy apánk születésének 100. évfordulója ünnepeléskor én inspiráltam testvéreimet a Faragó család történetének megírására, amelyből egy általam szerkesztett és kiadatott, szép kivitelű kötet lett. A teljes elmúlt század tükröződik benne a tizenöt életsorson keresztül.

A korszak hatásainak számbavételét e „családragényünk” indította el. A fő tanulság számomra: a háborúnál, üldöztetésnél nagyobb bűn nem létezik!!! Elgondolkodtató volt gyermekkorunk egybehangzó értelmezése is. Nekünk a szüleink és általában a felnőttek hallgatása volt az általános tapasztalatunk, amiből az az álságos érzésünk fakadt, hogy nincs is elnyomás, csupa jó lehetőség vár ránk. Ezáltal naivak és optimisták lettünk.

Hogy milyen nehéz sorunk volt, azt alig vettük észre. Csak felnőttként döbentünk rá szüleink szenvedéseire, amikor apánk titkos aktáit láthattuk az embert próbáló igazságtalanságokkal. Ennek fényében helyállásuk még inkább csodálkozásra és gondolkodásra készítet: honnan volt ez az erejük? És hogy én vajon hasonló lelkierővel éltem/élem-e az életemet.

Néhány tisztázó kérdést tettem fel magamnak életutam értékelésével kapcsolatban:

- Legfontosabb talán, hogy ki lettem, mit is érek.
- Adyval szólva: „Vagyok, mint minden ember: fenség.” Egyedi, titokzatos. De hát minden ember különleges, így én csak egy vagyok a sok közül. Ez a tudat mások elismerését feltételezi, a békés együttéléshez (nem csupán a korábbi elcsépeelt szlogen szerinti „békés egymás mellett éléshez”, sokkal inkább az „egymással” való együttéléshez, az együttműködéshez) szükséges toleranciának az alapja, amely egyik fő alapérték számomra. A tolerancia az odafordulással, figyelemmel párosulva pedig, mint tudjuk, „a szeretet előszobája”. Meggyőződésem, hogy mindez tanulható, így tanítható is. De jó is lenne, ha így működnének az iskolák, ha erre tennék a súlyt a pedagógusképzésben (amelyre azért látok itt-ott törekvést)!

- És vajon „mire vittem”?; vajon én többet értem-e el az átlagnál az életben?

- Talán igen, szociológiai értelemben legalábbis: a felső dekádba tartozom, diplomát, fokozatot szereztem, miközben szép családom, mára szép lakásom, szép kertem is lett. De – habár magam is sokat tettem érte – ez mégsem pusztán az én érdemem: a körülményeket is, és a tehetséget, adottságokat is kaptam. Ezért hálás lehetek a sorsnak.

- Miket is kaptam, s hogyan sáfárokodtam ezzel?
- Pályaválasztásom idején meg kellett békélnem azzal, hogy semmiben nem vagyok egyértelműen átütő tehetség. A sok testvér miatti rosszabb körülményeket is hátránynak gondoltam. Utólag értékelem úgy, hogy a sokféle irányban meglévő adottságokkal és a nagy család által megtöbbszöröződött tapasztalatokkal szerencsésnek mondhatom magamat. Az életem során talán sikerült ezt a sokoldalúságot jól kiaknázni, s jobbára mások javára fordítani.

- Vajon elismert ember lettem-e ezáltal?
- Ahogy magamat szoktam aposztrofálni: én voltam a szürke eminenciás. Sokat, az átlagosnál jóval többet dolgoztam, de csak azoktól kaptam megbe-

csülést, akik közelről ismertek. Magam nem menedzseltem magamat soha, mert ehhez túl naiv, részben túl „nyúl” voltam. Talán nem is lettem volna képes mások fölé kerekedni, vezetővé válni. A családi közösségi minta nem engedte. Ahhoz is „bölcsülni” kellett, hogy ezt belássam.

- Elégedett vagyok-e a sorsommal?

– Igen, elégedett lehetek. Persze ez nem jön magától, a lelki egyensúlyért naponta tenni kell. A szakirodalom sokféle módozatát ismeri az időskor megélésének. Ebből számomra az követendő, amely aktivitással, mások iránti szeretettel, elégedettséggel és mindenekelőtt örömmel párosul.

Szólani Farkas' Drávasalma

Frankovics György

újságíró, néprajzkutató (Drávafok, 1945. február 9.)

Röpke történetemet Dráva menti falumról, a horvátok lakta Lakócsásról kezdeném.

Nagyapámék a „stricsevicsékkal” (nagybácsiók) egy nagy házában laktak, megosztva maguk között a házat és a gazdasági épületeket. Előtte minden bizonnyal „zadrugában” (nagy család) éltek. Mi sem volt természetesebb, hogy mindenki horvátul beszélt, hisz őseim azok voltak és maradtak egész életük során, azaz magyarországi horvátok, aminek magamat is tartom, és büszkén vallom azt. „Sztáric” (öreg nagybácsi) mesélt nekem a vitézi hős Kraljevics Márkó cselekedeteiről, így hát a horvát és szerb hősekről és azok megannyi szereplőjéről, többek között Sibinjan Jankórol, illetve Hunyadi Jánosról is információt szerezhettem.

Visszaemlékezésekből vált számomra ismertté, hogy „meneküléskor” születtem a szomszédos Drá-

vafokon, ahol anyám, nagyapám és nagyanyám befogadásra talált, ugyanis a falunkat 1945 februárjában ki kellett üríteni a közelgő front miatt, tekintettel a német balkáni hadtest előretörésére, és számolni kellett azzal, hogy egységei átjutnak a Dráván. Schutzmann „tete” (jelentése nagybácsi) mesélte, hogy neki kellett elmenni a

foki bábaasszonyért, ám kijárási tilalom lévén, az majdnem az életébe került, egy őrségben lévő bolgár katoná majdnem lelőtte. Szerencsére horvátjaim és a bolgár katonák megértették egymást. A bolgárok előtt még december elején oroszok jöttek vidékünkre. Nálunk a szobában egy orosz tiszt volt elszállásolva, aki anyám elmondása szerint csak tejet ivott, és a szoba egyik szögletében lévő tükörben nézegette magát.

Napjainkban a helyi plébánia Historia Domusát lapozva, a plébános,

Iselströger Lajos esperes bejegyzéseit olvasva, a német uralom alól felszabadító katonaságról írja, hogy az oroszok pár nap alatt átvonultak, s helyükre a „szövetséges” bolgárok jöttek, akikben nagyot csalódott, majd a jugoszláv partizánok, akiknek minden kellett, ugyanis rosszul voltak felszerelve, ruházattal ellátva. A helybeliek szóbeli közléséből tudom, hogy az esperes a szomszédos Potonyi-szőlők felett egy lelőtt amerikai vagy angol harci repülőgép katonáinak temetésén azt mondta: „Ma ellenségek, holnap szövetségeseink!” A temetésre a nyilasuralom alatt került sor, mire a plébánost több magyar érzelmű vezetővel együtt letartóztatták. A faluban, ha tudták is, de senkinek sem mondták, hogy Iselströger plébánosuk zsidó házaspárt bújtat. Plébánosunk igen összetett figura volt, ha szabad így mondanom, ugyanis az első világháború végén, a szerb megszállás idején a megszálló hatósággal gyűlt meg a baja; a baranyai háromnyelvű Olasz községben csak magyarul kívánt misézni, ami a hívők elégedetlenségét váltotta ki, s panaszra mentek a pécsi püspökhöz; lakócsai kinevezése előtt, búcsú napján misézett, prédikációjában elmondta, hogy a falu azért égett le, mert a helyiek összejátszottak a megszálló szerbekkel. Érthető, hogy erre felkapták fejüket a hívők, ám közben a helyi lazarista barátok sikeresen egyengették útját. A háború utáni reménykeltő években új reményekkel telve vezette a máriagyúdi Mária-kegyhelyre a környékbeli horvát falvak híveit. Az eladósorban lévő horvát lányok tölgyfaágacskákat vittek ajándékba a gyúdi Szűz Máriának, hogy jó férjet adjon nekik. Iselströgert a Rákosi-rezsim sem tűrte meg, mint a határsávban élő, a hatalomra veszélyes embert, az Alföldre internálták.

Szépszámú könyvtárát Baracson bezúzták. Apámnak volt kirendelve, hogy a könyveket a zúzdába vigye. Az iskolai udvarból, ahogy megláttam apámat a plébánia udvarán, odaszaladtam hozzá, és a könyvekből szentképeket válogattam ki magamnak. Az iskolában eldicsekedtem osztálytársaimnak, akik erre megrohanták a kocsira kerülő könyveket, sok szép szentképet találtak maguknak. A tanítónk, látva a történeteket, az összes szentképet összeszedette, és a kályhába dobatta velünk. Emlékszem, hogy pecsétgyűrűjét gyermekfejjel meg kellett csokolni. Unokatestvérem, Schutzmann Pista ezt játszva tette, húsz fillért kapott. Anyám unszolására egyszer én is megtettem, s már az adott pillanatban, ámde plebejuslelkem a mai napig berzenkedik emiatt.

Így teltek napjaim ott a Dráva mentén, amikor nagy volt a „beadás”, s a mi padlásunkra is eljöttek a rossz emberek, hogy a pótbeadást is teljesítsük, amikor vezetékes rádió ontotta a propagandát, s azt megelégelve a kukoricát morzsoló nagyapám egy kukoricacsóval úgy eltalálta, hogy örökre elnémult.

Egész nyáron klottgatyában és mezítláb jártunk, s ha a vízen nem is, de a tarlón nagyszerűen megtanultunk járni. Találgattuk, milyen lehet a boltban lógó Pick szalámi íze. Amikor meg rövidebb lett, jól tudtuk, hogy a doktor néni vásárolt belőle. Próbáltuk megsaccolni, hogy kenyér nélkül mennyit lehetne megenni belőle. Csak akkor ment el tőle a kedvünk, amikor azt hallottuk, hogy szamárhúsból készítenek.

Ezekben az években a Dráva közelébe sem tudtunk menni, csak hallgattuk a róla szóló történeteket. Így többek között azt, hogy az egyik dédnagyapám a zajló jégtáblákon ugrál-

va átment a folyó túloldalára, majd az első háború előtt sokadmagával kivándorolt az ígéret földjére, Amerikába, ahonnan sohasem tért vissza, mert Betlehem város közelében, ahol munkát kapott, belefűlt a River folyóba, Felsőszentmártonban hátrahagyva öt gyermekét.

Más korok és más viszonyok következtek. Mint ismeretes, a sztálini Tájékoztató Iroda 1948-ban elítélte a jugoszláv partizánvezér, Tito magatartását, minek nyomán kíméletlen propagandaháború folyt hazánk és Jugoszlávia között. A magyar–jugoszláv határ innenső felére aknazárat telepítettek, a határ mentén öt kilométerenként határórlaktanyák épültek bunkerek sokaságával. A határ közelébe sem mehettünk, csak jó sokára, a forradalom után. Gyalog mentünk a Drávához, és csodáltuk a nagy folyót. Az egyik holtágban megláttuk a már korhadó kompot a vízben, a vízmester, Récsán Pali bácsi húzóhálót kerített elő, s azt meghúztuk, és sok halat fogtunk. Közben megfőtt a krumplipaprikás. Hazulról hoztuk az abba való krumplit, hagymát és szalonnát. Egyszerű, de nagyszerű volt.

Így kerültem aztán a budapesti szerbhórvát gimnáziumba, ahol szerb

nyelven tanultunk, majd képesítés nélküli nevelőként a falumba, ahol tanulóimmal néprajzi gyűjtéseket végeztünk, innen a pécsi Tanárképző Főiskolára, és ismét vissza a falumba, ahol néprajzi kiállítást rendeztünk a padlások zezugain felkutatott és összegyűjtött anyagból, majd a pesti gimnáziumban történelmet oktattam. Rá két évre a magyarországi egyetlen „horvát nyelvű oázisba”, a Magyar Rádió Pécsi Stúdiója horvát szerkesztőségébe kerültem. Jártuk a hazai horvát falvakat, elbeszélgetve az emberekkel. Időközben szerencse ért, egyéves (1974–75) belgrádi tanulmányi utam során több levéltárban folytattam kutatást. Néhány évre rá a tanárképzőre kerültem vissza oktatóként. Közben néprajzi gyűjtéseket végeztem, több mint húsz könyvet jelentettem meg szép hazámban, Magyarországon, és másik szép hazámban, Horvátországban. Jövőre jelenik meg négy horvát nyelvű népismereti tankönyvem és szöveggyűjteményem, a budapesti Móra Kiadó kiadja harmadik mesekötetemet.

Gosztola Gábor

képzőművész, költő (Pápa, 1945. február 9.)

*„...távoztát megidéző
érkezőt veszíteni tanító tér...”
(Csak – önarckép felőled c. versemből)*

Pápán, '45 februárjában születtem – miközben szüleim a „felszabadító testvéri” csapatok elől menekültek –, a valóságos napot nem tudom, de a hónap kilencedik napját anyakönyvezték.

Az orosz csapatok utolérték őket is, ahogy az egész országot, családomat is szétzilálták; édesapámat elvitték, hadifogságba vetették. Édesanyámat testvéröccse felkutatta az országos vándorlásban, és anyám Páparól gyalog vitt engem, pár hónapos csecsemőt a szüleimhez Ozorára.

Ozorán nőttem fel, ahol paradicsomi életem volt nagyszüleim védőszárnyai és értő nevelésük alatt. Édesapám – akit nem ismerhettem – le-

gendákkal körülszótt alakja egész életemen végigkísért. Csak a rendszerváltás után kaptam értesítést haláláról, addig csak sejtettük, hogy nem élte túl az orosz fogságot.

Édesanyám mesélte, hogy apám az alatt a néhány hónap alatt, amíg a kezében tarthatott, kijelentette: ez a gyerek festőművész lesz. Így hát elrendeltem – és beteljesedhetett.

Csak látszólag volt kacskaringós az út, valójában nyílegyenesen vezetett a rajzolás és festés rejtelmes birodalmába. Mindig, minden körülmények között, a leg-lehetősebb élethelyzetekben is rajzoltam és festettem, a többi mellékes volt.

Kezdetben rajzoltam Ozorát, az engem körülvevő világot, és eltűnő képekkel gyakorlatoztam a Sió löszpartjain vízsugárral festve látomásokat.

Később a fővárosban festettem különböző albérletekben és különböző „otthoni” zsebkendőnyi szobákban kétféle méteres képeket, *Csöndtesteket... „míg alhatom vendégségben / jóhiszemű igényjogosult”* (emlékeztető az *Induló c.* versemből)

Semmilyen iskola és hivatalos hely nem érdekelt. Nem is érdekelhetett, merthogy a rendszer, amelyben éltünk, a velejéig hazug volt, így csak a kívüli maradást választhattam, a tengerentúlig is elmentem. Talán túl sokáig voltam „kívül”, a „belül” máig sem nagyon sikerült.

Igazán csak költő és író barátaimmal éreztem jól magam, akikkel Papp Zoltán, atyai pártfogóm ismertetett meg, sokrétű, egyetemi szintű oktatást tőlük kaptam (Balaskó Jenő, Nagy László, Marsall László, Novotny Vilmos stb.), tőlük tanultam a legtöbbet nagyszüleim és az ozorai tanárom (Gy. Horváth István) mellett.

Gy. Horváth István, gyerekkori tanárom volt az első, aki ráirányította a figyelmem: kutatni folytonosan a szellemvilág mélyebb rétegeit. Évtizedek alatt egyre határozottabban vált meggyőződésemmé, hogy csak ennek van értelme.

Vallom, hogy az igaz művész is „csak” médium, akin keresztül megnyilvánulhat a Teremtő ereje. Amikor festek vagy rajzolok, csak eszköz lehetek a kezében.

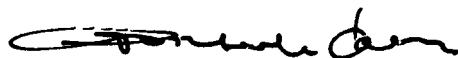
Köszönjön el e rövid vallomás egyik versem utolsó strófájával, érzéseimmel a 20. századról, amelyben volt „szerencsém” eltölteni földi életem nagy részét. (A 21. századot már rokkantan élem.)

„Lassan okosodik de hamar eltompul
akár az elefánt olyan itt a lélek
amire beérik értéke elévül
már régen elévült még nem is megnyíló
Lassan okosodik – alig teljeseedik
hiány után is új veszteséget kínál
halálban sincs titok jövőt nem rejt e táj...
sejtés a múlt és rágalom és emlék helyett homály”

(Hódolat a Hódítónak Fernando Cortez dicséretére, 1975)

Életrajz és életmű 2009-ig: <http://www.gosztola-gabor.hommage.hu/> Album: *A szépség kutatása* (Napkút Kiadó, 2012), Verseskötet: *Beköttetett az elménk* (Napkút, 2013)

Doboss Gyula

irodalomtörténész (Wismar, Németország, 1945. február 11.)

A háborús német kikötővárosba, Wismarba terhes édesanyám hivatásos magyar katonatiszt férjét, apámat követte – vonaton, szekéren, kerékpáron utazgattunk. Később sem lett könnyebb a család élete, természetesen. Itthon a „felszabadulás” után a tisztből alkalmi munkás lett, anyám

ridikülöket készített – nem ez volt a szakmája –, a szibériai hadifogságban kiművelődött nagyapám meg kirúgott bankigazgatóként, fillérékért, orosz-ból, németből korrepetálta Jászbe-

rény gimnazistáit. Így megéltünk, szegényesen. Öcsémrel jókat játszottunk az „utca-gyerekekkel”, csak arra kellett vigyáznunk, hogy majd ne mondjuk el az iskolában, amit otthon hallunk: hogy a kommunisták elvették nagyapám házat, és hogy különféle megbízható prolicsaládokat ültettek a

nyakunkba, akik után törekeny kis édesanyánk takarította a túlterhelt közös budit.

Ilyes családi indíttatás, ezek a korai évek s a későbbi kisebb-nagyobb

sérelmeim máig meghatározzák társadalmi-politikai érzületemet. Utáltam a veres diktatúrát, émelygek, ha mentgetni, sőt dicsérni hallom a Kádár-rezsimet, és nem kedvelem azokat – ha értem is –, akiknek máig balra (vagy merre, ki felé) húz a szívük.

Amúgy: az egykor patinás berényi Lehel Vezér Gimnáziumban érettségiztem, a szegedi bölcsészkaron végeztem. Egyetemi doktorátust, majd kandidátusi fokozatot szereztem. Jelentek meg műfordításaim, tanulmányaim, cikkeim, könyveim. Kaptam kulturális kitüntetések, Év Könyve díjat, baráti kézfogásokat. Dolgoztam

szerkesztőként a Magvetőben, a Göncöl Kiadónál. Tanítottam gimnáziumban, főiskolákon, a Károli Egyetemen, az ELTE-n. Tagja vagyok a MAOE-nek, a Magyar Írószövetségnek, a Szépirok Társaságának, a Nemzeti Sportszövetségnek. A *Merza-napló*ban (a 2014-es könyvhéten jelent meg) családi emlékekről is beszélek. Végre nyugdíjas vagyok, mindig is szabadúszó szerettem volna lenni, esetleg tengerjáró Szindbád az Ezeregyéjszakában...

Klaudy Kinga

nyelvész (Budapest, 1945. február 12.)

Vajon van-e valamilyen hatása a soha nem ismert ősöknek az ember életére? Az utóbbi években több pályaképet írtam, de sosem írtam a családomról, az őseimről. Csak így, a hetvenedik évemhez közeledve jut eszembe, hogy talán közvetve szerepet játszhattak pályámban. Anyai ágon és a női vonalon öt nemzedékre tudom visszavezetni felmenőimet. Édesanyám Hanusovszky Judith, nagyanyám Baintner Irén volt, az ő édesanyja Wurga Mária, majd Földényi Irén következett, és végül eljutottunk Szegfi Emiliához, pontosabban Szegfi Mórné Kánya Emiliához, az első női lapszerkesztőhöz. Akárhová költözünk, mindig szobám falán függ a szép fiatalasszonyról 1861-ben készült festmény (ismeretlen festő képe Barabás Miklós stílusában), és bizonyára

szakmai együttérzéssel tekint le rám, illetve a számítógépemre, mikor folyóirataim szerkesztésével foglalkozom.

Gyermekkorom színhelyének, a Kékgolyó utcai lakásnak másik falán Baintner Ottó és Pokorny Petronella képe függött egymás mellett. Az ő fiuk, Baintner Ernő honvéd tábormegvezető volt a dédapám. Vitézül végigharcolta az első világháborút, és még megérte, hogy első osztályos dedunokájának füzetéből kitéphette a lapokat, ha csúnyán írtam meg a leckét. Nemrég ismerkedtem meg Baintner Ottóval, a Baintner-családfa lelkes kutatójával, tőle tudom, mennyi tudományos kutató és egyetemi professzor volt és van a tágabb családban.

Édesapám, dr. Klaudy József vonalán a személyesen nem ismert nagyapám jut eszembe, szintén Klaudy József, aki a Gerlóczy utcai nyomda igazgatója volt. A Klaudy család ősei közé tartozott Ferenc József útimarsallja, akit férjem, Bart István meg is örökölt a Rudolfról, a boldogtalan sorsú trónörökösről szóló regényében.

Tehát a lapszerkesztés, a könyvek és az egyetemi tanárság belevág a sosem tudatosított és későn felismert családi tradíciókba. Legtöbbet mégis édesanyámnak, Hanusovszky Juditnak köszönhetek, aki mindezeket a szakmákat nem űzte, csak családanya akart lenni, de annak tökéletes volt. Minden feltétel nélkül, töretlenül hitt abban, hogy a lánya, bármilyen pályát választ, abban csak sikeres lehet.

Pedig az egyetem elvégzése után ez egyáltalán nem látszott magától értetődőnek. Hosszú útkeresés következett, amelynek történetét már többször megírtam. Tanítottam általános iskolában és középiskolában, fordítottam a Gondolat Kiadónak és az Európa Kiadónak, jártam a nyelvtanárok számára szervezett szakmai továbbképzésekre, ahol megismerkedtem a modern nyelvészettel, és mikor 1973-ban bekerültem az ELTE fordító- és tolmácsképző tanszékének alapító csapatába, akkor minden a helyére került. Éreztem, hogy erre készültem, evvel akarok foglalkozni: a fordítók képzésének, a fordítás oktatásának nyelvészeti megalapozásával. Láttam, hogy elméleti alapok nélkül a fordítói tapasztalatok nem tudnak felhalmozódni. Láttam, hogy olyan szakma ez, ahol mindenkinek mindent előlről kell kezdeni. Pedig külföldön már létezett fordítástudomány, de meg kellett honosítani Magyarországon is.

Ehhez sok segítséget kaptam. Legtöbbet férjemtől, Bart Istvántól, a kiváló műfordítótól, akit tanárnak akartam meghívni az újonnan alakult tanszékre, de inkább feleségül vett. Tőle sok mindent tanultam a fordítás igazi természetéről. Sokat segített két kiváló magyar nyelvész, Papp Ferenc és Szépe György, akik befogadták a fordítástudományt az MTA Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottságába, és ezzel akadémiai keretet adtak a fordítástudományi konferenciáknak, kiadványoknak. A fordító- és tolmácsképző csoport vezetője, Ferenczy Gyula kezdettől támogatta a fordító- és tolmácsképzés elméleti megalapozását, ő maga is akkor védte meg kandidátusi disszertációját, és engem is tudományos kutatásra ösztönzött.

Nekem a legkézenfekvőbb kutatási téma a hallgatók fordításainak nyelvészeti leírása volt, és egy olyan módszert választottam erre, amely csak jóval később, a kilencvenes években kezdett elterjedni a fordítástudományban, mégpedig a fordítás eredményeképp kapott magyar szövegek egybevetését autentikus magyar szövegekkel. A fordított szövegeket kvázi helyes szövegnek neveztem, melyeknek minden mondata helyes grammatikailag, de a szöveg egésze különbözik az eredetileg is magyarul fogalmazott szövegektől. Ezt a másságot sikerült is kimutatnom a fordított szövegek grammatikai tagolásában és aktuális tagolásában egyaránt.

A kilencvenes években a fordítástechnika oktatása mellett elkezdtem fordításelméleti előadásokat tartani, s ezekből az előadásokból született a *Bevezetés a fordítás elméletébe* című könyvem. Az előadásokon a fordítás általános elméleti kérdéseiről beszéltem az összes nyelvi csoport számára, de hogy valami gyakorlati haszna is legyen az előadásoknak, példatárat készítettem

a hallgatókkal a fordítói műveletekből. Akkor jöttem rá, hogy az angol, orosz, német és francia milyen egyformán áll szemben a magyarral, és hogy a magyar fordítóknak nagyjából azonos műveleteket kell végezniük, bármilyen indoeurópai nyelvről vagy nyelvre fordítanak. Ebből a felismerésből született a *Bevezetés a fordítás gyakorlatába* című könyvem, és az indoeurópai–magyar átváltási tipológia lett a tárgya az akadémiai doktori értekezésemnek.

Szerencsésnek mondhatom magam, mert az ELTE fordító- és tolmácsképző tanszéke, amely az elmúlt negyven évben a munkahelyem volt, és amelyet 1997 és 2013 között tanszékvezetőként irányítottam, ideális terep a fordításelméleti kutatások számára. 2000-ben neveztek ki egyetemi tanárnak, és 2003-ban megalapítottam a Fordítástudományi Doktori Programot, melyben a jövő fordításkutatóinak képzése folyik. Ha majd nyugdíjba megyek, akkor már csak a kedvteléseimnek fogok élni: professor emeritusként szeretném folytatni a doktoranduszok képzését és két fordítástudományi folyóiratot szerkesztését. Az egyik magyar nyelvű, a címe *Fordítástudomány*, a másik angol nyelvű, a címe: *Across Languages and Cultures*, és az Akadémiai Kiadónál jelenik meg. Mindkettő tizenöt éves. Remélem, még sok fiatal indíthatok el a nyelvi közvetítés kutatása terén, ezen az érdekes, új alkalmazott nyelvészeti kutatási területen, melynek magyarországi meghonosításáért 2013. augusztus 20-án egy szép kitüntetést vehettem át: a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét.

És akkor arról nem is beszéltem, hogy négy unokám, Réka, Samu, Sára és Jákob várja, hogy a nagymama ne csak a fordítástudománnyal foglalkozzon.

László Földes

Földes László (Hobo)

dalszerző, előadóművész (Újpest, 1945. február 13.)

'45-ös blues

Mikor engem nemzettek, a sötét égbolt jajgatott,
Mikor kinnal megszülettem, halált hánytak a csillagok,
Százéves gyermek szemével apám visszatért a harcból,
Megcsókolt, anyámhoz lépett. Ennyit mondott:

Ez a pokol.

A föld alól jöttünk fel, egy üszkös fekete városba,
Ahol kenyérről álmódva mindenki vízért állt sorba.
Az első év reményt hozott, azt hitték, nem dőlt el

még semmi,

Annyi minden lehetett volna, amiért érdemes élni,

várni, hinni!

Hull a hó, és hózik, hogy imádkozik nagyanyám,
 Micimackó vérzik, halkan sziszeg a szamovár.
 Fehér pelenkák lengenek, katonaing, nyög a kötél,
 Nyíló öklök, nyíló ölek – élet a világ közepén.
 Örömünk voltál, fejlődted szépen,
 A jövőd egy könyvben, a múltad szégyen.

Képek lógnak a falakon, ahol majd iskolába járok,
 Erős parasztok, mártírok, költők és gyenge királyok.
 Nem ismerem Bachot, ki az? Kezemet nem fogja Kodály,
 A lét és a tudat lesz a fontos, és nem Vörösmarty Mihály.

Hazatérő hadifogoly arcát a Napba mártja,
 Előtte kisfiú játszik, a szép új világ kovácsa.
 Sápadt és folyton éhes, neki semmit nem jelent,
 Hogy kétszázezer a fagyhalálba, hatszázezer a füstbe ment.

Klígl Sándor

szobrászművész (Mosonmagyaróvár, 1945. február 27.)

Egy marhavagonban indult meg a szülés, ezt a jelenetet szobrászként később megmintáztam. Budapesti szüleim – apám katona volt – ugyanis a háborús rettegés elől Nyugatra indultak, mert kibombázták őket, világrajövelelem miatt azonban visszafordultak.

Természetesen mindig felvetődik a kérdés, főleg mióta a genetika népszerű tudománygá vált, hogy öröklődik-e a tehetség? A Klígl család – csakúgy mint édesanyámék családja – Nürnbergből érkezett, Savoyai Eugen jószágkormányzójának. A XVIII. század elején telepedett le a család Magyar-

országon, akkor kapott magyar nemességet is. A Perczelekkel a Klieglek birtokolták Bonyhádöt, a település római katolikus templomát is ők építették.

Hosszú idő telt el, amíg idős rokonok elbeszéléséből és könyvtárakban utánakeresgélve megtudtam a családi históriá-

kat. Mindkét részről akadt felmenőim között a művészetek iránt fogékony építész, festő, kreatív feltaláló is. Egy ősömet érdemes külön is megemlítenem. Klígl József (1795–1870) Baján született, festészetet tanult Bécsben, kora egyik legnagyobb feltalálója volt.

Sorra találta fel a legérdekesebb masinákat. Baján van szobra, a belvárosban, a római katolikus templom kertjében található, én kaptam felkérést elkészítésére...

Édesanyám családjából kiemelem Székely Lászlót (1877–1934), aki Temesvár kiváló főépítészeként több közintézményt, lakóházakat, templomot tervezett. Az ő emléktábláját is én készíthettem az általa tervezett piarista gimnázium homlokzatára...

A nevemmel mindig nagyon sok gondom volt. Nem tudják kimondani, leírni, általában eltévesztik. Nagyon utáltam, de apám miatt nem akartam magyarosítani, mint számtalan magyar kiválóság. A család egy része ugyanis Kunra magyarosított. Mégis egy névtévesztésnek köszönhetem azt a megtiszteltetést, hogy hivatalosan engem, „Kliegl Józsefet” bíztak meg (itt a keresztnévemet tévesztették el), hogy készítsem el Bajára Kliegl József szobrát – azaz az önportrémat – államköltségen. Természetesen vállaltam...

Édesapám – Kliegl Sándor – szakmája ötvös volt, néhány ezüstmunkáját, dísztárgyát a Horthy család vásárolta meg, de én azokat csak fényképen láttam. Később másfelé terelte az élet. Édesanyám – Gimesi Gabriella – tanítónő volt.

Nagyon szerettem rajzolni. Édesanyám rendszeresen magával vitt az iskolába, óvodás korúként ültem az utolsó padban és rajzoltam, de otthon a konyhában, egy hokedlin is, és mindenütt. Tisztes szegénységben nőttem fel. Kőbányán is laktunk, ott is jártam iskolába, de vagy hatszor költöztünk. Közben sokat olvastam, imádtam a meséket. Legmegrázóbb élményem az '56-os forradalom. Tizenegy éves gyerekként kíváncsian jártam az utcákat, bámészkodtam mindaddig, amíg a szomszéd fiúkat, nálam csak né-

hány évvel idősebb gyerekeket lelőtték. Megrendítő mindenkinek az első találkozás a halállal, különösen ha játszótársakról van szó.

A Képzőművészeti Gimnáziumban érettségiztem (ebbe az iskolába járt édesapám is). A gimnáziumban évfolyamonként egy-egy képző- és iparművészeti osztály volt. A normál gimnáziumi tanórák után következtek a rajz- vagy mintázási órák. Harmadik osztályban váltak külön a szobrászok a festőktől, grafikusoktól. A gimnáziumban váltak jó barátimmá Blaskó János, Horváth László Xavér, Veszely Ferenc, Turcsán Miklós, akikkel később a főiskolára is együtt jártunk. Az idegennyelv-tanítás a gimnáziumban gyenge volt, tanultunk viszont – természetesen a művészettörténet mellett – néprajzot, népművészetet, ami igen hasznos volt.

Felvettek a Képzőművészeti Főiskola szobrász szakára, de csak egy év kötelező fizikai munka után, amelynek nagy részét a vendéglátóiparban töltöttem, segédmunkásként.

Első mesterem a gimnáziumban Somogyi József, a kiváló szobrász és pedagógus volt, tőle tanultam a legtöbbet. Impulzív, a szobrászatot „anyanyelvi szinten beszélő” művészként kitűnő oktatóm volt. Érettségim évében ő is a főiskolára került át. Szuggesztivitása miatt hihetetlen hatással volt a szobrászhallgatókra. Mindenki az ő modorában szobrászkodott, később bizony nem volt könnyű szabadulni szobrászi felfogásától.

A főiskolán Mikus Sándorhoz jártam, akinek a nevét – valljuk be – legtöbben a ledöntött Sztálin-szobor alkotójaként ismerik. Ez volt a végzete. Hat-hét évig állandóan hallottuk tőle ezt a történetet, amíg élek, nem felejttem el. Mellesleg olaszul is jól beszélt, hosszabb ideig volt ösztöndíjas

Rómában. Meg kell mondanom, hogy emberi tartását, humánus magatartását, türelmét ma is példamutatónak tartom. Bennünket még tanított a nagy művész-tanár generáció: Barcsay, Pátzay, Bernáth, Kmetty, Hincz.

A főiskolán nem volt komfortérzetem. Én tanulni mentem oda, de minden átpolitizált volt, leginkább a karrierista hallgatók miatt. Korosztályomat már a gimnáziumban kötelezően betelerelték a KISZ-be, bár vannak, akik erre nem emlékeznek... Az évfolyamtársaim nagy része 1968-ban végzett, én még hároméves mesterképzésre bent maradhattam, így 1970-ben kaptam meg a diplomámat.

Ekkor már nő voltam, feleségem, Tóth Valéria, szintén szobrász, akitől 1969-ben megszületett a fiam. Hódmezővásárhelyre költöztünk, aminek oka, hogy „elvagyódtam” Budapestről. Műtermes lakást kaptunk. 1971-ben már itt született meg Nóra lányom. Tőlük származnak már unokáim is.

Nehéz volt a pályakezdés, nehezen jöttek a megbízások. 1980-ban Szegedre költöztünk. Nem lettem szegedi, sőt szegedi művésszé sem. Ugyanis én nem egy táj, nem egy város szobrásza, én magyar szobrász vagyok. Szegeden nem kaptam megbízást, de az országban igen, dolgoztam a műkereskedelemnek, érmeik készítésével. Véleményem szerint a szobrászat elsősorban köztéri műfaj, a szobrászoknak elsősorban nem kiállításokon kell szerepelniük. Így hát nem rendeztem sok kiállítást, sőt nem is vettem részt sok kollektív tárlaton sem.

1985-től szobraimat magam öntöm, saját öntödémbe. Ekkoriban szobraim döntő többsége már bronzból készül. Én mindig szoborban gondolkodom. Mindenről a szobor jut eszembe, elhelyezem térben, anyagban, végiggondolom környezetét,

szellemi viszonyait, kapcsolatrendszerét, fejben megkomponálom, keresem a harmóniát. Emberközpontú, figurális látásmódom ellentétben áll a kreáló-barkácsoló, tárgykészítő szemlélettel. A nonfiguráció sosem elégített ki, vég nélküli variációs vázlatnak, játéknak érzem, s várom a folytatást, a művet. Én a befejezettséget keresem. A művészetet nem kell és nem lehet kitalálni, csak folytatni és gazdagítani kell.

A szobrászat csúcsa a köztéri szobor, az igazi kihívás. Óriási feladat. Megtiszteltetés, felelősség. Minden szobrommal egy lépéssel közelebb szeretnék kerülni az emberek, a szellem, a kor felé. A szépség és a szeretet felé. Szeretnék hatni az emberekre, nem mindegy számomra, hogy mit is gondolnak a szobromról, végső soron rólam. A szobrászi üzenetnek látszania kell. Bízom benne, hogy ez valósult meg szobraim hosszú sorában, Szent Istvántól és Gizellától József Attiláig, Szent Ferencről Kovács Béláig, Szent-Györgyi Alberttől Mindszenty Józsefig, Gárdonyi Gézától Weöres Sándorig. A sor jóval hosszabb, de ez az írás már nem lehet hosszabb.

Zárásként: hiszek a művészetben. Egyszerre szolgál a lélek és a szellem gyógyszerként a hit erősítésére, a reményre. A művészet az egyetlen, amely humanizmusunkat, igazi emberi értékeinket nem öngazoláskeppen, nem gyónásként, nem álarcként mutatja fel. Művészet nélkül ugyanúgy nem lehet élni, mint szerelem, szeretet, barátság, szabadság vagy levegő nélkül.

Szemethy Imre

képzőművész (Budapest, 1945. február 28.)

2 x 35 macerás év

Szemethy